

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Sponsalia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

parte eius qui cum Officiali contraxit societatem veram vel simulatam, fuisset iniustus, vel etiã vsurarius. Nam qui acceptã pecuniã ab vsurario grauatursurã, potest statim cedere contractu in aliũ id petentem, numerata illi forte accepta, & translato in illum onere soluendi vsurario: nihil enim ipse lucratur, nec alteri mutuat sub vsura, sicut fecit vsurarius cum ipso, sed cedit contractu cum vsurario inito, petente id altero.

Si tamẽ census personales istis locis nullo modo sunt permisi, res est difficilior, nec volo tales contractus excusare. Alterum de hac materia Casum vide infra V. Vsurã Caf. vlt.

SPONSALIA. CASVS I.

Sponsalia cum multis fictè inita.

Titius adolescens Antuerpiensis multas virgines paris conditionis sub ficta promissione coniugij corrupit in Anglia & alibi.

QVÆRITVR, Quam tenetur ducere: & ad quid tenetur?

Ducat primam, si illa fraudem non aduertit.

Dico Primò, Tenetur ducere primam, si ipsa fraudem aduertere nullo modo poterat. Secundam vel tertiam ducere non tenetur: quia etiam si seria promissio fuisset & iuramento confirmata, irrita esset, cum iam sit primæ obstrictus: nõ enim poterat cum iniuria primæ validè promittere secundam vel tertiam. Vnde sequitur, etiam si contingat illum cum prima transigere, tamen non teneri ad secundam. Sicut qui seriò cum duabus contractit sponsalia, non obligatur secundo contractu, etiam si transigat cum prima: eò quòd contractus secundus ab initio irritus fuit, qui non conualescit per illam transactionem.

Secundam, si prima aduertit, & sic deinceps.

Dico Secundò, Si prima potuit facilè aduertere subesse fraudem, tenetur ducere secundam; nisi & hæc id ipsum aduertere potuerit: tunc enim tenetur ducere tertiam, & sic deinceps. Ratio est, quia ex contractu & commercio cum prima, non fuit orta obligatio, ac proinde mansit liber, & sic potuit se obstringere secundæ &c.

Ductã primã, ceteris tenetur de damno, si secutum.

Dico Tertiò, Eo casu quo tenetur ducere primam, tenetur ceteris de damno, si quod secutum fuerit occasione huius factæ promissionis. Hoc enim locum habet in omni contractu. Nam qui mala fide init aliquem contractum cum aliquo, si non impleat, tenetur de damno inde secuto. Si nullum damnum secutum est, vt si æquè benè nupsit, si Religionem ingressa est, si cælibem vitam ducere statuit, denique si res secreta mansit, non videtur ad ullam restitutionem teneri, sed solum ad aliquam satisfactionem pro iniuria. Non videtur autem damnum secutum, nisi quando à ditioribus & honestioribus ob hanc causam rejicitur, qui eam aliàs libenter accepissent. Vel nisi graua incommoda ob hanc causam à marito, qui postea id deprehendit, perferre cogatur. Vel denique nisi proles secuta sit: hanc enim pater alere tenetur vnã cum matre. Præsumeretur autem esse proles ipsius, si tempus respondeat, nisi constet eam alijs corpus suum vulgasse: Præsumeretur enim non violasse fidem datam, nisi de contrario constet, &c.

Si secuta proles.

In dubio damni.

Dico Quartò, In dubio tenetur inquirere eo modo quo potest & debet fieri in re magni momenti, an damnum secutum sit: & si quid deprehensum sit, compensare pro sua facultate. Quia

omne damnum iniuste datum, compensandum quantum fieri potest.

Dico Quintò, Sunt aliquot causæ quæ possent prædictum adolescentem excusare ne vel tenetur ducere, vel damnum compensare. Primò, Si illæ virgines facilè aduertere vel suspicari poterunt fraudem subesse. Tunc enim neque tenetur ducere, neque damnum compensare: quia eas non decepit, neque causa damni fuit per iniuriam, sed ipsis consentientibus.

Quibus casibus non tenetur ducere, vel damnum compensare.

Secundò, Si sit hæretica: tunc enim non tenetur ducere, nisi velit fieri Catholica: Nec etiam tenetur damnum compensare: Quia hoc ipso quo excusatur ab illa ducenda ex culpa illius, excusatur etiam à damno farciendo.

1. Si poterant suscipi cari fraudè. 2. Si hæretica.

Tertiò, Si fornicata sit postea: imò si antè fornicata est, & ipse id ignorauit quando cum illa contractit. Quia hoc satis est ad seria sponsalia, etiam iurata dirimenda: & ipsa cogitare debebat quod ei fidè nõ esset seruaturus si hoc rescisceret. Vnde nec tenetur damnum compensare.

3. Si postea fornicata.

Quartò, Si parens puellæ nolit eam dare. Quo casu etiam non tenetur compensare.

4. Si eorum parentes nolint.

Quintò, Si facultates non suppetunt ad damnum compensandum, & singulis solum modicum quid restituere possit, quod non sit tanti momenti vt prudentis arbitrio ad illas regiones sit mittendum, aut vltior inquisitio facienda: tunc enim non tenetur de damno ob impossibilitatem.

5. Si ipse sit pauper.

Sextò, Perpendendum etiam an non cum manifesto periculo animæ esset rediturus, v.g. in Angliam, vt primam, vel secundam ducat: tunc enim non tenetur eò ire.

6. Si periculum sit animæ.

Septimò, Si illa vocata nollet venire Antuerpiam; quia tenetur sequi sponsum, nisi contrarium in contractu expressum sit, præsertim cum sciret illum esse externum. Itaque si vocata nollet venire, manet liber ab ea ducenda, & etiam à damni compensatione. Possit hac ratione etiam vt cum alijs quas non tenetur ducere, vel cum parentibus earum. Videndum tamen an non promiserit se rediturum, & eam ibi ducturum &c.

7. Si nolit ad eum vocata venire.

Ex his colligi potest quid fieri possit in præsentia casu. Mirandum non est si in praxi hic casus sit difficilis, nec facilè tales adolescentes extricari possint: quia damna multiplicia sunt, & fraudes obligationesque variaz.

CASVS II.

Quidam adolescens nobilis 17. vel 18. annorum sub Curatoribus constitutus, cum ageret Parisijs, incidit in quandam mulierculam, nisi teque ita suis blanditijs & amoribus illum sibi obstrinxit, vt schedulam ab eo extorsit, in qua scripsit se ab ea mutuo accepisse mille quingentos aureos gallicos, illi restituendos, nisi eam in uxorem duceret.

Promissio dandè tibi pecunia, nisi te ducam.

QVÆRITVR, Vtrum ratione illius schedula aliquid in conscientia ei debeatur, aut in foro externo aliquid ab eo possit exigì?

Respondeo Primò, Certum est Nobilem illum Adolescentem in foro conscientiaz ad nihil teneri: quia fundamentum totum falsum est. Dicitur enim debere ex mutuo, cum non solum nullam ab ea pecuniam mutuam accepit, sed multas & profundas largitiones in eam fecerit.

In foro conscientiaz ad nihil tenetur.

Deinde

Deinde adolescens nullum habuit animum tam immanem summam soluendi, aut se obstringendi: sed fecit hanc syngrapham ad eius petitionem, vt posset eius amoribus frui; vt ipse testatur.

Nec in foro externo,

Respondeo Secundò, Sed nec in foro externo aliquid exigi potest. Primò, Quia facile probari potest fundamentum totum falsum esse. Vnde enim illa meretricula tantum pecuniæ, nimirum 1500. aureos Gallicos (tantum enim dicitur mutuasce adolescenti) habuisset? & cur illam pecuniam non voluisset sibi restitui, nisi in euentu quo non procederet matrimonium? Denique, cum ipsa illi litem intenterit ad obtinendum eius matrimonium, cur nullam huius mutui mentionem fecit, sed solum petijt à Iudice, vt quo casu illam non esset ducturus, condemnetur in poenâ 1500. aureorum sibi ab illo promissorum? vbi manifestè detegitur mutui figmentum. Nihil quoque obtinuit, præterquam quoddam duabus sententijs conformibus ab eius matrimonio repulsa fuerit.

Secundò, Quia minor non potest se validè obligare absque Curatoris auctoritate, vt ex multis Iuribus constat l. 3. & 5. Cod. *De in integrum Restitut. min.* Et si in aliquo contractu læsus sit, potest vti beneficio restitutionis in integrum. Et si non soluerit, potest petentem submouere exceptione minoris ætatis. Atqui in ista promissione enormis læsio continetur.

Tertiò, Etiam si verum esset illum accepisse pecuniam istam mutuam (quod tamen constat esse falsum) tamen non teneretur soluere beneficio legis: quia nihil ex ea pecunia in rem eius conuersum, sed tota in luxum & lasciuiam effusa fuit. l. 2. C. *De filio familias.*

CASVS III.

Dilatio promissi matrimonij in trienniũ inuita parte.

Laurentius dedit Mariæ spem matrimonij, & eo modo impetrauit vsuram corporis. Deinde cum iuramento id ei promissit absoluit. Postea tamen coram patre & matre Mariæ dixit se contentum illam ducere, si posset id fieri cum bona parentum suorum gratia. Denique solemniter cum illa contraxit sponsalia coram Parocho.

QVÆRITVR Primò, An Laurentius teneatur, & possit cogi Mariam ducere?

QVÆRITVR Secundò, An possit Laurentius vt suis parentibus satisfaciatur, differre matrimonium ad triennium? Et quo pacto impediri possit ne aliam ducat?

6 Tenetur eam ducere.

AD Primum: Respondeo, Non videtur dubitandum quin Laurentius teneatur, & possit cogi Mariam ducere. Primò, Quia hoc ipso, quo ab illa impetrauit vsuram corporis, potest & debet cogi per Iudicem (querelâ ad eum delatâ) vt eam ducat, etiam si nulla promissio interuenisset: vt patet ex cap. 1. *de Adulterijs*, & communiter tradunt Doctores. Vide Couar. de Sponsal. parte 2. cap. 8. §. 8. Secundò, Non solum potest cogi per Iudicem vt eam ducat, sed etiam tenetur in foro conscientie ante omnem sententiam. Cum enim dedit spem matrimonij, & eo modo impetrauit vsurâ corporis, censetur aliquo modo tacitè promississe. Spes enim non datur alteri nisi aliquo modo promittendo, saltem sub aliqua eoditione: ac proinde, nisi res sint valdè mutata, tenetur im-

plere. Deinde, quia postea cum iuramento promissit filiæ absolute, quod illam esset ducturus, à quo iuramento nemo potest illi liberare absque consensu filie, sed sub peccato mortali tenetur implere. Nec refert quod postea coram patre & matre filiæ dixerit se contentum illâ ducere, si posset id fieri cum bona parentum suorum gratia, vbi videtur apponere conditionem: quia hanc conditionem ante non apposuit, quando promissit filiæ absolute cum iureiurando. Præterea tenetur, quia cõtraxit solemniter coram Parocho sponsalia cum illa; & promissit illi nuptias absolute, nulla addita conditione de consensu parentum suorum. Nec refert quod postea talem conditionem addiderit: quia contractu absolute semel inito, fas non est interuallo aliquam conditionem vel restrictionem apponere inuita parte, vt docet Couar. lib. 1. *Variar. cap. 14.* Idem habetur expressè L. *Perfecta, C. De donat. quæ sub modo.*

Ex quibus perspicuum est Laurentiũ teneri in conscientia Mariam ducere, nec posse ab hoc vinculo à quoquam illâ inuitâ absolui.

Ad Secundum: Respondeo Primò, Quod ad tempus attinet: non tenetur puella expectare trienniũ; nec parentes Laurentij possunt talem terminũ statuere: sed tenetur Laurentius primo quoque tempore iuxta mentem, quam in sua promissione habuit, exequi quod promissit: & ad hoc cogi per Iudicem potest. Omnes enim huiusmodi promissiones nisi aliud expressè caueatur, ita intelligendæ sunt, vt censeantur se obligasse ad exequendum primo quoque tempore. Quo modo etiam vota sunt interpretanda.

Nec obstat quod ipse alteri magistro operâ ad dixerit: quia illa obligatio est posterior: vnde nihil circa priorem obligationem mutare potuit. Deinde, quia etiã iunctus matrimonio illi obligationi posteriori poterit satisfacere, vt narratur.

Neque refert quod Laurentius dicat se non habuisse intentionem se obligandi: quia id solũ videtur dicere de promissione illa solemniter factâ coram Parocho: vnde saltè in priori promissione factâ puellæ sub iureiurando, animum se obligandi habuit. Deinde, etiam si diceret se nunquam habuisse animum sese obligandi, id minimè curandum: quia in foro externo præsumendum contrariũ, & omnes huiusmodi fraudes sunt reiiciendæ: alioqui nihil esset tutum in contractibus humanis, nec societas humana posset subsistere. Itaque nulla ratio habenda talis excusationis. Imò qui talia de se dicit, grauiter suum honorem lædit; quia se impostorem fatetur.

Respondeo Secundò, Modus quo Laurentius impediatur ne aliam vxorẽ, pendente controversia ducat, Mariâ, cui honorem abstulit, infami relicta, est varius: Primò, Vt moneatur Episcopus vt sub poena excommunicationis id ei prohibeat, & præcipiat vt expectet finem controversiæ. Secundò, Vt moneantur Parochi ne illum coniungant. Tertiò, Vt rogetur Episcopus ne dispenset in proclamationibus.

Quod ad parentes Laurentij attinet, ipsi non possunt impedire hoc matrimonium, sed tenentur illud permittere. Quia non possunt impedire ne filius exequatur id, ad quod tenetur.

Possent hæc omnia & singula multis Iuribus & rationibus confirmari: sed in re clara non est opus immorari.

7 Puella non tenetur expectare triennium.

8 M casu cogendi Laurentium.

Parentes non possunt obistere huic matrimonio.

Matri-
monium
de præ-
fenti nul-
lum non
inducit
sponsalia.

CASVS Puella quædam Nobilis sed eorum gangrum, cui-
dam Nobili Adolescenti, sed inferioris for-
tuna; multis verborum lenocinijs, induc-
tandam hac forma verborum se obstringit.

Ego N. promitto Domino M. fidem &
fidelitatem, iurans per sanctam Trini-
tatem, per sancta Evangelia, & per Iho-
cum que spero in caelis, me nunquam
alteri nupturam: eumque accipi, &
ex nunc accipio in maritum, etiam si
nostrum matrimonium intra multos
annos non sequatur: si forte eius pa-
rentes vel mei, id vellent impedire.
Supra hoc do hanc meam signaturam
prædicto Nobili. Postmodum vehementer
penituit hanc puellam facti, & parentes ad-
modum repugnanti.

QVÆRITVR, An ex hoc contractu maneat ob-
stricta?

9
Non est hic
Matrimo-
nium.

VT respondeam: Suppono tanquam certum,
hunc contractum non efficere matrimonium:
quia initus est, vt suppono; absque præsentia Pa-
rochi & testium, eo loco, vbi Concilium Triden-
tinum de clandestinis matrimonijs, quod habetur
sess. 24. cap. 1. est promulgatum.

Dubitatur
an sit
sponsalia.

Sed difficultas est, Vtrum non habeat saltem
vim sponsalium. Videtur enim habere: Primò,
quia videtur esse promissio de futuro, quatenus
iurat se nunquam alteri nupturam: insinuat igitur &
tacite promittit se nupturam illi: atqui talis pro-
missio efficit sponsalia, si sit reciproca.

Secundò, Quia confert ipsum matrimonium
in tempus futurum, dum ait: Etiam si nostrum ma-
trimonium intra multos annos non sequatur, si forte &c:
ergo intendit contrahere sponsalia.

Tertiò, Quia matrimonium impuberum con-
tractum per verba de præfenti, etiam si non habeat
vim matrimonij, tamen habet vim sponsalium:
vt patet Cap. vnicò, De desponsatione Impube-
rum in 6. quia censentur velle contrahere quan-
tum possunt: ergo similiter hic.

Quartò, Quia omnis promissio, etsi per se in-
valida, si tamen accedat ius iurandum, & res sit
talis quæ sine salutis dispendio fieri possit, ser-
uanda est: vt expresse habetur Capit. Quamuis pa-
dum, de Pactis, in 6. hic autem talis est promissio:
ergo.

Quintò, Quia partes videntur omni modo vo-
luisse contrahere, vnde quædam verba sonant cõ-
tractum de præfenti, quædam de futuro; vt si non
valeret vno modo, valeret altero.

10

He rationes non parum adferunt difficultatis.
Vnde pro maiori certitudine putarem inquiren-
dam puellæ mentem: an re vera intenderit om-
nibus modis se obstringere; an verò solùm cogi-
tauerit de matrimonio, & cur illa alia verba ad-
diderit. Si tamen de mente eius constare non pos-
sit, & tota res ex istis verbis definienda sit, adhuc
satis probabile videtur non esse sponsalia.

Probabile
est non esse
sponsalia.

Primò, Quia per illa verba: Ego promitto do-
mino N. fidem & fidelitatem, iurans &c: (quæ maxi-
mè videntur fauere sponsalibus) videtur tantum

intendisse matrimonium de præfenti: quia alio-
quin illa quæ subiiciuntur; Eumque accipi, & ex
nunc accipio in maritum, non possent habere vllum
sensum: nõ enim possunt aliter accipi, quàm quòd
verbis præcedentibus intenderit contrahere ma-
trimonium. Itaque illa promissio intelligenda est
de fide, & fidelitate maritali. Adhuc autem iura-
mentum non habendi alteri, ne sponsus metueret
illam recessuram à contractu clandestino, qui te-
stibus probari non poterat.

Secundò, Quia illa verba, Eum accipi, & ex
nunc accipio in maritum, aptissime significant con-
tractum de præfenti, non sponsalia. Nec obstant
illa quæ subiiciuntur, etiam si nostrum matrimonium
intra multos annos non sequatur: quia illa intelligenda
sunt de contractu publico & solenni, qui etiam si
matrimonium occultè antea contractum sit, fieri
consuevit.

Tertiò, Quia quidam DD. docent matrimonium
clandestinum ex dispositione Concilij Tridentini
ita esse nullum, vt etiam si contrahentes intendant
se obligare eo modo quo possunt, tamen non ha-
beat vim sponsalium: eò quòd contractus exte-
rior sit nullus, & interna intentio sine actu exte-
rio valido, non sufficiat ad inducendam obliga-
tionem: ita noster Thomas Sanchez vir doctissi-
mus lib. 1. de Matrimonio disp. 20. nu. 6. Puto ta-
men hanc sententiam non esse veram: & quamvis
vera esset, non satis benè posse aptari nostro casui:
quia non desunt verba quæ possint significare pro-
missionem de futuro: non tamen nego esse proba-
bilem, etiam in nostro casu.

Probabile
est clandest.
sine ma-
trimonium
non habere
vim spon-
salium.

Quibus omnibus consideratis, probabile iudi-
co non esse obligationem sponsalium, aut vllam
aliam, ac proinde puellam illam liberam esse. Val-
dè tamen probarem vt agatur cum adolescente, vt
vicissim se liberent, & à iuramento absoluant.

11
Sua detur
vt vicissim
sele liberet
promisso.

Addo, Etiam si teneremus contractum illum
habere vim sponsalium; si tamen parentes puellæ
nullo modo vellent consentire ob imparitatem,
& putarentur graua incommoda secutura ex ma-
trimonio sic inuitis parentibus inito, posse peti
dispensationem à Summo Pontifice, inuito iu-
uene. Quia quando causa legitima subest, potest
Pontifex absolvere à iuramento in præiudicium
tertij; vt docet Paludanus in 4. dist. 27. quæst. 1.
art. 2. conclus. 3. & alij Doctores, præsertim cum
id præstitum sit à puella, iuvene, & multis blan-
ditijs illecta: Imò probabile est tali casu dum
graua incommoda timentur, vt odia, rixæ, ini-
micitæ inter consanguineos sponforum, vel odia
parentum in liberos, non opus esse dispensatione:
tum, quia tacite huiusmodi euentus censentur
excepti: tum, quia iustitia non potest obstringere
ad id, quod sine peccato fieri nequit; quale est,
contrahere matrimonium cum scandalo proxi-
morum, & parentum graui & iusta indignatione.
Ita tenet Nauarrus cap. 16. num. 18. Lopez 1. par-
te cap. 76. Sanchez lib. 1. disp. 14. vbi etiam alios
pro hac sententia citat. Nec obstat iuramentum:
quia de actu illicito non obligat, quamuis id fiat
cum præiudicio tertij.

Posses peti
à Pontifice
dispensatio-
nem multa par-
tia.

Probabile
tamen est
non esse
opus dispensa-
tione.

Ad Primam rationem: Patet responsio ex di-
ctis. Illud enim iuramentum factum videtur ex
suppositione matrimonij, ad reddendum alterum
securum. Vnde cum suppositio fuerit falsa, iura-
mentum concidit: quia actus non operantur vl-
tra intentionem agentium.

12
Soluuntur
Argumenta
contra
via senten-
tia.

A * ij. Ad se.

Ad Secundam: Puella hæc non confert in futurum, nisi contractum solemnem; sicut olim interdum faciebant qui clandestinè contrahabant de præfenti.

Cur matrimonium impuberum potius habeat vim sponsalium, quam matrimonium clandestinum.

Ad Tertiam: Neganda est consequentia: est enim dispar ratio. Contractus enim Impuberum per verba de præfenti, habent vim sponsalium; quia sponsalia cœsentur contineri in matrimonio, sicut votum simplex in professione, nisi ius impediatur. Hæc autem non impedit, sed approbat, & sic illorum contractum interpretatur; vt patet Cap. vnico, de Desponsatione Impuberum in 6. Secus verò est in contractu matrimonij clandestini: nam ius huic contractui resistit, cum penitus irritum reddens, tanquam noxium bono communi. Concilium enim Tridentinum sess. 24. cap. 1. De reform. matrim. non solum huiusmodi contractum prohibet, sed etiam contrahentes ad sic contrahendum inhabiles reddit: si sunt inhabiles, ergo nullus omnino sequitur effectus, nulla obligatio. Præterea, etiam ipsum contractum irritum, & nullum dæcernit: at non esset contractus irritus, si haberet vim sponsalium: sicut contractus impuberum de præfenti non est irritus, etsi matrimonium non efficiat. Hanc sententiam tenent multi Auctores qui post Concilium Tridentinum scripserunt, vt Nauarrus, Ledesma, Lopez, & alij, quos citat Thomas Sanchez lib. 1. disp. 20.

Ad Quartam, Iuramentum confirmat quidem promissionem de futuro; sed hæc non est promissio de futuro, sed de præfenti; cui ius omnino resistit & irritum reddit, nullam ex eo volens oriri obligationem. Sic qui contraxit matrimonium iniusto metu compulsus, etiam si millies iuret se contrahere & accipere hanc in coniugem, nihil facit.

Ad Quintam. Patet ex dictis.

CASVS V.

Promissio matrimonij sub conditione copulæ.

Adolescens Belga Nobilis obtinuit copulam carnalem Puella imparis conditionis Parisijs, sub promissione matrimonij.

QVAERITVR, An illo actu censendus sit consummasse matrimonium?

13 Censetur hæc promissio fuisse facta & immunita.

Adolescens ille duobus modis se tueri potest, quòd illo actu matrimonium non consummarit. Primò, Quia non præsumitur ex animo, sed fictè & simulatè promississe matrimonium, ad obtinendam solum vlturam corporis. Quod præsumi potest, tum ex imparitate conditionis, tum quia clanculum absque consueta solemnitate inter amores hæc promissio facta. Vnde non est præsumendum quòd eam cognoscendo voluerit consummare matrimonium, ne videlicet fornicando peccaret. Sic passim Doctores ante Concilium Tridentinũ cum valerent matrimonia clandestina, & sponsalia vera transibant in matrimonium per copulam carnalem, docent ex imparitate conditionis, cum promittitur matrimonium sub conditione copulæ, præsumi verum animum contrahendi defuisse, & ita promissionem non transire in matrimonium per copulam: imò nec talem cogi posse vt puellam ducat. Quæ doctrina communiter recepta hæc omnino locum habere videtur.

Secundò, Se tueri potest, quia matrimonia clandestina saltem ab anno 1602. Parisijs habita fuerunt irrita, vt in adiunctis narratur ex responsò primarij Doctõris Domini De Val. Si habita fuerint irrita, re vera sunt irrita. Nam ideo habita sunt irrita, quia ab eo tempore receptum fuit decretum Concilij: tunc enim in omnibus parochijs decretum illud fuit promulgatum, vt hic narratur: & ab eo tempore matrimonia clandestina fuerunt irrita iudicata. Nec obstat quòd alia quædam auctoritate regia fuerint addita, v. g. de consensu parentum habendo, &c. quia Vtile per inutile non debet vitari: sunt enim hæc plane diuersa leges, quarum altera non pendet ab altera.

14 Clandestina matrimonia ab anno 1602. Parisijs irrita sunt iudicata.

Dices, Illam promulgationem non factam fuisse auctoritate Ordinarij, sed regia, quæ in re spiritali non potest vim legi dare.

15 Quomodo possit laicus promulgare leges Ecclesie.

Respondeo Primò, Regem non promulgasse illud decretum tanquam suam ordinationem, sed tanquam ordinationem Concilij, quam & ipse sua auctoritate præcipiat seruari. Vnde id fecit tanquam instrumentum Ecclesie, & cum expresso vel tacito Ordinarij consensu. Et quamuis potestas laica non possit suo præcepto in materia spiritali imponere obligationem subditis, potest tamen cum cõsensu expresso vel tacito Ecclesie statuere pœnas transgressoribus legum Ecclesie: & ad hoc valet promulgatio auctoritate laica facta.

Respondeo Secundò, Etiam si promulgatio illius decreti non pertinere ad Regem, nec eam consensu Ecclesie percipere, sufficit tamen illud decretum communiter esse receptum in singulis parochijs: receptio enim supplet vicem promulgationis, Non enim requirit Concilium promulgationem in singulis parochijs tanquam essentialiter necessariam ad obligationem, sed vt decretum ad omnium notitiam possit deuenire, nec quenkum possit latere, vt expressè cap. illo primo, sessione 24. dicitur. Et quamuis statur vt huiusmodi decretum in vnaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eadem parochia factæ numerandos; non tamen ideo negat absque tali publicatione per receptionem & vsum vim habere posse. Cur enim vellet excludere modum illum inducendæ obligationis communem omnibus legibus? Sic leges Imperatorie etiam si requirant promulgationem in prouincia, tamen si contingat illas recipi in prouincia ante illam promulgationem, haud dubiè obligabunt. Vnde si post illam promulgationem in S. Germani, de qua D. Bouchier, receptum fuisse hoc decretum in omnibus parochijs tanquam promulgatum in singulis, verè ex eo tempore vim habuisset. Verum non fuisse receptum indicat D. De Val, qui dicit Sorbonam iudicasse matrimonia clandestina valida vsque ad annum 1602.

Promulgatio non requiritur, quando aliunde lex facta innotebit.

CASVS VI.

An Virgo emissionem voti simplicis Castitatis, possit se soluere obligatione sponsalium simplicium de futuro?

16 Votum Castitatis dirimit sponsalia.

Et si Dominatio Tua facile possit ex Auctoribus qui circumferuntur, dubitationem propositam soluere: tamen quia placuit ad me mittere, respondebo breuiter.

Sentio

Sentio itaque Virginem illam posse se soluere obligatione sponsalium simplicium de futuro, per votum simplex castitatis. Ita enim sentiunt magni Auctores: Angel. V. Sponsal. n. 40. *Sextus decimus*, inquit, (scilicet casus quo solvuntur sponsalia) propter votum castitatis postea factum: vt in Cap. *Veniens*, Qui Cler. vel vouentes, secundum vnum intellectum. citat pro eadem sententiâ Directorium, & Ioannem And. in Cap. *De illis*, de Sponsalibus. Eandem sententiam vt probabilem tenet Richardus in 4. dist. 27. *In tertio principali*. qu. 4. §. *Decimus*. Dominicus Soto in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 5. sic ait: *Vtrum per votum castitatis dirimantur sponsalia*, disputari solet: attamen in dubium vocari non debet quò minus tale votum sit licitum, atque adeò sponsalia dirimens, cum sit melioris frugis; que exceptio semper in sponsalibus implicatur. vide sequentia. Omitto Recentiores, qui passim hanc sententiâ sequuntur. Eadem sententia colligitur ex D. Thoma in *Addit. quæst. 53. art. 1. ad 1. Propter votum*, inquit, *simplex sponsalia sunt dirimenda*. & Siluester Verbo Sponsalia, num. 10.

Itaque censeo securè permitti posse isti Virgini vt votum castitatis, in seculo manens, emittat; & sic sese ab obligatione sponsalium simplicium liberet.

CASVS VII.

Titius magna vir nobilitatis, multo tempore inescatus amoribus puella inferioris conditionis, vult cum ea inire matrimonium, sed planè clanculum ob graues causas. Quare petit secum dispensari in proclamationibus, & vt coram ignotis testibus & Religioso aliquo Sacerdote liceat contrahere.

QVÆRITVR, An validè & licitè talis dispensatio indulgeri possit?

RESPONDEO, Dubium non esse quin matrimonium secundum formam propolitam contractum, sit validum: non enim requiritur vt testes norint eos qui contracturi sunt, neque vt proclamationes fiant; & ex parte Sacerdotis assistentis sufficit vt ei sit facta potestas ab Illustrissimo Domino Nuntio, vel Archiepiscopo, quorum iurisdictioni vterque, vel saltem alter contrahentium subest.

Sed dubitari meritò potest, Vtrum expediat huiusmodi potestatem dari, & tale matrimonium permitti. Sanè si res generatim consideretur, videtur id periculosum. Primò, Quia si vir iste velit malignè agere, poterit postea, quando liberit, cum alia matrimonium publicè contrahere, & negare priorem coniugem: quia testibus de priore contractu conuinci nò potest, cum illum non noverint. Nec Sacerdos ille Religiosus poterit solus se illi opponere; neque fortè, si posset, id expediret. Secundò, Quia verendum ne nascatur scandalum: putabitur enim passim esse concubina. imò si quid amici intellexerint, debet ipsemet dicere esse concubinam, quia nolet fateri vxorem. Tertio, Proli fiet iniuria, quia non poterit succedere, & habebitur illegitima.

His tamen non obstantibus, puto in particulari eas posse circumstantias concurrere, vt expediat huiusmodi matrimonium permitttere, & potestatem dare Sacerdoti vt illi assistat: vt si vir ille nobilis ita esset amoribus istius puellæ implicatus vt

non speretur posse ab ea auelli; & aliàs crebrò in periculo mortis, & consequenter aeterna damnationis versaretur, nulloque modo expediret amicis tale matrimonium innotescere. Hoc sanè euentu charitas videtur postulare vt ei talis modus contrahendi permittatur ne pereat; quia cum hic modus non sit ex se malus, ratione circumstantiarum poterit fieri vt omnino sit licitus & expediens, quales circumstantiæ videntur esse, quas proposui. Confirmatur, quia Ecclesia ob salutem animarum sæpè dispensat in voto castitatis perpetuæ & religionis, quod sanè longè maius est & difficilius.

Ad Primum incommodum: Non est præsumendum illum velle malignè agere, quia aliæ causæ multæ possunt incidere cur ita contrahere velit. Ad Secundum: Non erit scandalum si occultè ad eam accedat. Ad Tertium: Cauere seu prouidere debet aliquo scripto, vt constet postea liberos fuisse legitimos, & vt eam portionem consequantur, quæ iure debebitur.

TESTAMENTVM.

CASVS I.

Titius Martia necessaria heredi sua reliquit testamento bona sua cum onere, vt si vel Religionem ingrediatur, vel calibatum colat, Legataria tantù sit, & certâ summâ contenta, reliqua verò distribuantur in pias causas.

QVÆRITVR, Vtrum hoc testamentum censerè possit validum?

RESPONDEO, Expenfis verbis huius testamenti: Primò, Mihi videtur hoc testamentum esse irritum. quia Titius Martiam suam nepem, quæ loco patris sui succedere debet vt hæres, non instituit hæredem prout iure debebat; sed si colat calibatum, vel ingrediatur religionem priuatillam iure hæredis, & ex hærede vult esse legataria, & contentam mille florenis. hoc autem facere non potest. Vnde hoc testamentum est irritum duplici nomine: Primò, Quia in casu præfenti quo Martia colit castitatem in sæculo, vel si ingrediatur religionem, testamentum hoc caret institutione hæredis. Secundò, Quia ipsa representans proprium & vnicum filium Titij, suum parentem, non instituitur hæres, sed excluditur hæreditate, & iubetur esse contenta certâ summâ vt legataria, hoc autem testamentum reddit irritum. Nec sufficit, quòd relinquat ei per modum legati aut donationis, vel alio modo, quod legibus ei erat debitum: vt expressè habetur Authent. *Vt cum de appellatione cognoscitur* §. *Aliud quoque capitulum*. item ex Authent. *Non licet*, & Authent. *Ex causa*, C. *De liberis præteritis*.

Secundò, Etiam ponèremus ipsum testamentum hac ex parte non esse inualidum (quod tamen non putamus:) tamen certum est ei deberi tertiam partem bonorum, iure communi debitam: neque posse illam minui ob religionis ingressum, vel calibatum in sæculo, ex omnium Doctorum sententiâ. vnde ipsa ad eius supplementum agere posset. Neque notabilis summa pecuniæ quæ patri eius data fuit, in hac legitima computanda est, cum illa à Titio in eum finem data non fuerit, vt suppono. Legitima enim censenda tertia pars bonorum tempore mortis inuentorum,

A * iij quando

Præteritio hæredis necessarii si colat calibatum.

Si hæres necessarius non instituitur hæres, irritum est testamentum.

Item si non relinquitur legitima

Quam censenda legitima

Electio Sacerdotis qui matrimonio assistat.

17 Dispensatio hæc est valida.

Sed regnare illicita.

18 Circumstantiæ quædam possunt esse favore licitæ.